

Elhoztuk ide az ország különböző városaiból lelkes szívünk lobogó lángjait, hogy egygő olvasszuk ezekkel az árva, idegenek közt imbolygó magyar tüzekkel. Hadd nőjjön, hatalmasodjék és egyszer majd egyetlen fákljaként égen minden magyar szív! Vajjon sikerült-e? Megértették-e a munkánkat, szeretetünket? Ha ők meg is értettek, de mi lesz azzal a sok-sok árva faluval, amelyik lassan, észrevétlenül beleolvad egy idegen nép testébe . . . Nem, ezt nem engedhetjük! Ezt nekünk meg kell akadályozni, meg is akadályozzuk! Harcolunk minden magyar rögért, minden pici magyar lélekért!

Kún Júlia.

I R O D A L O M

Kornis Gyula: Széchenyi és a magyar költészet. Franklin-Társulat. 1941.

A könyv legnagyobb érdemét abban látjuk, hogy úttörő alaposággal állítja bele Széchenyit a reformkor lüktető szellemi világába. Ez a világ hazánkban majdnem kizárólag az irodalom világát jelentette és így szinte szükségzerű volt Széchenyinek az irodalommal való találkozása. De a legbensőbb ok mégis az, hogy Széchenyi a lelke mélyén egy volt az európai és hazai romantika nagy vízionáloival és életformálóival. Széchenyinek és a magyar irodalomnak a kapcsolata szerves kapcsolat volt — ez világlik ki döntő módon Kornis könyvéből. De nem csak ezért meggyőző a könyv, hanem azért is, mert a lelke mélyén annyira lírai és „képzelődő”. Széchenyi elének állításával sokkal emberibbé és léletszerűbbé is teszi, mint amilyenek roppant alkotásai magasztaláról látjuk. Így azzal is, hogy az ifjú Széchenyi irodalmi kísérleteire is rámutat, nem csak érdekes adatokkal szolgál, hanem a belső hajtőerőkre, a lelki rokonság döntő vonásaira mutat rá. Ez teszi annyira érdekessé Széchenyinek a Petőfivel való párhuzamba-állítását is. Ha nem is hatottak egymásra, mégis egymás mellé kell őket állítani, ha a *forradalmi* kor belső képét hiánytalanul akarjuk megrajzolni. Ezt érezte meg Kornis is és ezért rajzolta meg a két lángeszű „forradalmárt” úgy, hogy a közös szándékok, a közös „láz” tükrében vilantatta elének belső lényegüket.

Vajtai István.

Vajda Endre: Vörösmarty művei regékben. Rózsavölgyi és Társa kiadása.

A könyv — az „Eger” kivételével — Vörösmarty elbeszélő műveit — és néhány drámáját adja prózai átírásban az olvasó kezébe. Ezeket az átírt történeteket szerző „regéknek” nevezi, holott nyilván nem az átírás teszi őket regékké, hanem Vörösmarty sajátos költői alkotásmódja. Szerző „regékben” akarta elének hozni Vörösmarty bizonyos alkotásait, de azt hisszük, hogy a költő eredeti formájában „regeszerűbbek”, mint a prózai átírásban. A prózában „történetté” kopik a „rege” és amit a regében maradéktalanul el tudunk hinni — mert a költő nyelvén keresztül szinte észrevétlenül kapunk rá a képzelet szárnyaira — azt a „történetben” szegényesnek és — hihetetlennek érezzük. Vörösmarty munkáiban nem a történet fontos hanem az a különös zeneiség, az a sejtelmekben és víziókban kicsapódó líraiság, mely áradatként sodor bennünket tova, úgy, hogy nem törődünk többet semmiféle történettel és meseformálással. A prózai forma éppen a legnagyobb képzelődők és

eszménykergetők egyikének a lendítő eszközt bontja meg és az átirás épen azt nyesi le Vörösmartyról, ami lírai egyedülvalóságából született meg, ami a *szárguldozót* mutatja meg benne és minket is szárnyalásra nógat.

Ilyen értelemben kár volt ezt az egyik legnagyobb köllönket épen a szárnyaitól megfosztani. De szerzőnk mentségére szolgál, hogy a szárny nyesegetést módjával csinálta. Nyelve eléggé Vörösmarty világához szabott és ha — ami természetes —, az eredeti izeit nem tudja is pótolni, talán mégis felkelti a vágyat az *igazi* Vörösmarty után.

Vajtai István.

Kádár László: A magyar nép tájszemlélete és Magyarország tájnevei 24 oldal + Magyarország tájainak térképe. Budapest, 1941. (A magyar táj- és népismeret könyvtára.)

A földgolyó tágasságából a magyar tájak kicsiny tereire, a világmindenség kozmikus jelenségeiből a hazai föld természeti-emberi kölcsönhatásaira korlátozódó érdeklődés korunk geográfiai irányzata. A nagy és átfogó munkák készítésének meddő, kísérletező korszaka elmúlt: egyre jobban érdekel a „séta bölcsőhelyem körül“, de itt aztán a jelen és mult olyan gazdag értékleltára fogad, amely kárpótól a szűkre mért térért és akkora erővel kapaszkodhatunk meg a rögben, mely a régi látszat-eredmények helyett — idővel — bizonyára hasonlíthatatlanul mélyebb erkölcsi és tudományos eredményekre fog vezetni.

Egyelőre az alapoknál tartunk. Fundamentumot kell lerakni az új értelmezésű tájféldrajz számára, s kétszólamú, de azonos célokat vigyázó munka folyik a földrajz és néprajz területén. A geográfia a természeti erőket kutatja fel, melyek ősi fokon a táj életét irányították, megszabták s formálják ma is, — a néprajz táji alapon keresi a földet megülő ember gondolat- és érzésvilágának, gazdálkodásának, munkájának kifejezéseit. Tagadhatatlan, hogy hazai vonatkozásban a néprajz jár előbb sőt ez a tudomány veri a hidat is a földrajz számára, mikor etnikai csoportokba vidékek életközösségébe fogja az embert. Kétszeres öröm, mikor az azonos cél — hazánk életegységeinek igazi megismerése — felé haladó két tudomány találkozik: mikor olyan munkát láthatunk, mely a kísérletek, hipotézisek halmazából kiemelkedve a hazai táj és ember biztos talapzatába épült. Ilyen munka *Kádár* László dolgozata. Földrajzi nyomon elindulva veti fel a kérdést: mit jelent a magyar ember számára a táj? Nagy körültekintéssel válogatja a fogalmakat, a szavak útvesztőjében geográfiai érzékével megtalálja mindig a helyes ösvényt s óvakodik a tudomány skatulyázó módszerével merevvé tenni azt az életteljes, csupán összes érzékszerveinken felül *még lelkünkkel is* befogadható komplexust, melyet a táj tartalmilag jelent. Fortiter in re, suaviter in modo, — ez *Kádár* jellegzetes módszere: gondos ecseteléssel tisztazza a táj lényegét, individuális voltát, életközelségét, a magyar ember és a táj kapcsolatát, a koncentrikus tájelhelyezkedést, de nem zárja le a fejtegetéseket, nem teszi holttá a fogalmakat, hanem rámutat a fokozatos fejlődési lehetőségekre, egyben arra, ami a tudomány exakt módszereivel már nem is érzékelhető: a táj élő, szervesen fejlődő, átalakuló, ható és hatásokat befogadó, lelkesítő és lelket kívánó fogalom.

Fontos tanulságként állapítja meg *Kádár* dolgozata, hogy szigorú tájelhatárolást végezni lehetetlenség a természetben: a tájak egymásba fonódva, egymást félig elfedve léteznek, de tartalmi jegyeik is változnak úgyannyira, hogy ma esetleg nem is jelenti ugyanazt a földdarabot a név, mint amit jelentett néhány száz évvel ezelőtt.